Дженифър Баркли

Мед, море и Афродита

Слънце

Falling in Honey
Copyright © Jennifer Barclay, 2013

© Издателство „Слънце“, 2014 г.
© Славянка Мундрова-Неделчева, преводач, 2014 г.
© Екатерина Коруджиева-Ангелова, художник, 2014 г.

ISBN 978—954—742—206—3

Дженифър Баркли

Мед, море и Афродита

Издателство „Слънце“
Основано 1937 г.
София, 2014 г.

Отново се уверих колко просто и скромно нещо
е щастието – чаша вино... шумът на морето...

Никос Казандзакис, „Алексис Зорбас“
(прев. Георги Куфов)

Когато тръгнеш нявга за Итака,

моли се пътят ти да е далечен,

изпълнен с перипетии и знания...

Константинос Кавафис, „Итака“
(прев. Стефан Гечев)

Благодарности

С благодарност, както винаги,
на моето чудесно семейство.
И на всичките ми приятели,
особено онези, които ме посрещнаха на
Тилос.

Тази книга е посветена на паметта на
Ричард „Томо“ Томпсън
и Вангелис „Зорба“ Пападопулос.

Съдържание

Как се запалих по Гърция 9
Избери остров, който и да е остров 20
Подаръците за самата мен 32
Чао любов, калимера щастие.....40
Слънце, море и спанакопита 54
Моята голяма тлъста гръцка неделя 67
Объркани мрежи 81
Разходка до Гера 94
Плувайки с рибите 103
Шумът на морето 114
Смяна на сезони 127
Междувременно в друга част на планетата 137
Изневиделица 150
Делфини и долмадес 163
Първо си хвани октопод 176
Сън за гръцки остров 190
Друсащо начало 203
Октопод в узото ми 218
Да изживееш мечтата 232
Медоварната 247
Птичките и пчеличките 259
Гръцки танци и лунни сенки 272
Наслаждавам се на открития път 289
Живот и любов на гръцки остров 300
Да изтанцуваш лятото на гръцки остров 306
Храна за гръцки остров 311

Пролог

Как се запалих по Гърция

На ръката ми има пчела. Свикнах с реещите се над цветята и избуялия босилек пчели, които понякога любопитно надникват в кухнята ми, докато готвя на отворена врата. Няма как да виждам или да чувам най-близките си съседи в тази долина, но ми харесва да мисля за нея като за място, изпълнено с бръмчене…

В пчелина Павлос вади дървените рамки от кошерите. „Аз съм просто работникът!“, казва той; но без пчелите работнички няма да има никакъв мед… Рамките приличат на висящи папки в кантонерка, във всяка има недооформена восъчна пита. Най-добрите са почти запълнени със запечатани восъчни клетки с мед. Павлос взема загрят нож и обира горния слой восък, освобождавайки чистата златна течност. Тя блести, докато се излива тежко. „Ето, опитай“, казва той и ми подава парчета мека пита, от които капе мед.

Учудва ме,че медът е готов за ядене направо от кошера, тази съвършена храна, пълна с доброта — не ѝ е нужно нищо от нас. Тук ние само я освобождаваме и я събираме, пречистваме я и я слагаме в буркани. Истинското създаване на меда е дело на пчелите.

Както казва Мечо Пух на една пчела, „единствената причина да се прави мед, е аз да го ям“.

Миризмата на топъл мед е опияняваща. Навън е над тридесет градуса, кошерите са извадени не чак толкова отдавна и пчелите сновят насам-натам в блажено неведение. Когато на полето има цветя, те могат да напълнят една пита дори само за седмица.

„Ето, хапни още“, казва Павлос, докато гребе от питата, подобна на напоена с петмез гъба. Ръцете ми започват да лепнат.

„Този мед е направен от билки, от цветя, които са здравословни за тялото ти, и от мащерка. Не използваме никакви препарати.“ Остров Тилос винаги се е славил с това, че навсякъде по него растат диви билки и по планинските му склонове няма почти нищо с изключение на мънички параклиси, кози и пчелни кошери. Павлос и семейството му отглеждат много храни и са се зарекли никога да не торят с препарати и да не пръскат с пестициди в градините и полетата си — това е лошо не само за хората, но и за птиците и пчелите.

След като бъдат отворени, рамките се пъхват в отделения в центрофугата, която ще извлече всичкия мед. Когато отделенията се запълнят, машината се затваря и започва да се върти. Няколко минути се върти наляво, после няколко минути — надясно, отначало бавно, за да не повреди деликатната восъчна пита, докато я опразва. Ако се качите на някоя от въртележките по лунапарковете, които се въртят в кръг, ще си кажете: „Не беше толкова зле, нали?“. Тогава центрофугата отново започва да

се върти наляво, само че този път по-бързо, карайки меда да потече в бъчвичката, гъст и с цвят на карамел. И после спира и се завърта бързо надясно, в който момент, ако сте на въртележката в луна-парка, ще ви се стори, че идеята не е била добра.

Но на въртележката са се качили може би само една-две пчели, вероятно заспали в някоя от восъчните пити, и сега са паднали в меда и сигурно си мислят: „Какъв е този начин на придвижване…“.

Баща ми понякога казва, че най-щастливите му спомени са от семейните ваканции, когато с брат ми бяхме малки. Сигурна съм, че няма предвид ваканциите, когато отивахме в Южна Франция и той не спираше да ругае, докато се мъчеше да разпъне тристайна палатка тип 70-те години, направена от скеле и брезент, под пороен дъжд, придружен с гръмотевици; или пък онази ваканция, когато старото комби се счупи, возейки същата палатка през Алпите, и всичките дрехи на мама изчезнаха в един къмпинг в Италия, докато някакви кришнари пееха наблизо. Мисля, че визира най-вече едни по-късни ваканции, когато зарязахме палатката и започнахме да ходим в Гърция.

Още пазя дневника от времето, когато бях на единадесет години и за първи път отидохме в Корфу:

След няколко секунди събуждане буквално скочих от леглото и се облякох незабавно.

Очевидно съм се наслаждавала на всяка минута от тричасовия полет (включително яденето, описано с

големи подробности чак до опаковката). После пристигането в Корфу — горещината, пътуването през странни села, гръцките народни песни, лозите и маслиновите дръвчета, прането, висящо пред варосани или каменни къщи.

Излизаме от каруцата и ваканцията наистина започва. Бяхме на плажа след 15 минути. Морето беше синьо и топло, а пясъкът – горещ, бял и мек, въпреки че беше малко замърсен с клечки и водорасли.

Ядях *сувлаки**, ситни пържени картофи и гръцка салата и пиех гръцка лимонада, „която е по-скоро като плодов сок и много по-хубава от английската“.

Ако за нещо може да се съди по първия ден, мисля, че ваканцията ще бъде чудесна. Към два часа вече се бяхме попекли и поплували, и бяхме поиграли в надуваемата лодка... Сладките неща, като например локум, са толкова евтини, а сусамените пръчки струват само 8,50 драхми, което е същото като 8 1/2 пенса. Танцувахме малко гръцки танци в хотела.

Един ден имаше местен празник и „истински гръцки танци, изпълнявани от гърци“. Скоро записките в дневника започнаха да стават по-кратки, просто плаж, чай и танци, с изключение на деня, когато се оказа, че цялото танцуване и локумът не се съчетават много добре.

Повърнах веднъж. Разходи: 2,63 паунда.

Боя се, че си донесохме записи с гръцка танцова музика. Спомням си как всички танцувахме на „Зорба“ около къщата ни в Садълуърт.

Ако не сте запознати — държите лявата си ръка около раменете на човека вляво от вас, а дясната — около раменете на човека отдясно; изнасяте леко еди-

* Шишчета, печени на скара с различни подправки. — Бел. ред.

ния крак напред, после другия, след това пристъпвате встрани и повтаряте, отначало бавно, но постепенно забързвате в такт с музиката, докато не започне да ви се струва, че няма да издържите повече дори минута, и накрая се строполявате смеешком.

Но помня и соловите танци на мъжете: изяви на грациозност, сръчност и сила под бавни, невероятно завладяващи песни за болка и разбито сърце.

Госпожица Хач, извънредно ексцентричната учителка от девическата гимназия „Хълми“, пристрастена към свиренето на цигулка и отглеждането на тропически рибки, в първата година от обучението по латински успя да отврати повечето ученички от класиците, след като с линия в ръка ни караше да подскачаме, обикаляйки класната стая, и викаше „um, am, em — допълнение“ — урок, който повечето от нас никога няма да забравят. Но няколко от нас, може би също толкова ексцентрични, продължихме със старогръцки и учехме наизуст дълги монолози от класически пиеси, за да бъдем възнаградени с гръцко нескафе от метална кана и бисквити от сусам и мед. Гърция влезе под кожата ми отчасти и по вина на госпожица Хач.

Докато бях тийнейджърка, ходехме на почивка в Родос и Крит, Кефалония и Итака. Когато станах на седемнадесет години, бях единствената ученичка от моето училище, която още учеше старогръцки, и госпожица Хач ми даваше допълнителни уроци в свободните ми часове, за да довършим някое четиво и да преведем текста. Тя ми показа как корените от старогръцкия се преобразяват в новогръцкия, отвори ми очите за очарованието на думите.

Когато завършвах училище и дойде време да мисля за университет, тайният ми план беше да уча новогръцки, който можеше да се учи в Бирмингам. Но щом изложих плана си, от моето училище възразиха с аргумента, че това ще ограничи възможностите ми за кариера, затова трябва да уча английски в Оксфорд. Толкова се учудих, че смятат, че имам шанс, та отидох на приемните изпити и ги взех. Така започнах да уча доста успешно английски в Оксфорд и успях да намеря един странен алтернативен курс, в който влизаха археология, превеждане от староанглийски и дори някои класически езици. Когато завършихме първата година, с приятелката ми Али събрахме пари с работа през лятото в една провинциална кръчма и после прекарахме цял месец в пътуване из южния гръцки полуостров Пелопонес, посетихме древни градове като Микена, Делфи и Олимпия.

След като се дипломирах, нямах представа какво да правя. Бях кандидатствала за всякакъв вид работа за висшисти, но като нямах ясна цел, не постигнах почти нищо. Тогава видях реклама в един вестник — агенция търси висшисти да преподават английски в частни езикови училища в Атина. В мисълта ми се мярнаха топло слънце и синьо море, танци и антични амфитеатри. Може би беше време да се установя някъде за повече време. И така отидох в Гърция.

Когато пристигнах в Атина, няколко месеца след като завърших университета, тя не приличаше на онези ваканции, на които бях ходила дотогава. Но-

вият ми дом като учителка по английски — той вървеше заедно с работата, която агенцията ми възложи в един *фрондистирион*, т. е. езиково училище, в района „Галаци“ — се намираше до една шестлентова магистрала, която май никога не заспиваше, посред безкраен ред от сиви бетонни жилищни блокове. Но следобед се качвах на покрива на моята сграда, където хората простираха прането си, и високо над шума от улицата преглеждах домашни или четях книги на слънце, поглеждайки над купчините безлични сгради към блестящото сребристо море. В събота сутрин тичах към пристанището на Пирея. Часовниците на кърмата на всеки ферибот показваха по кое време и за кои острови заминават, а това определяше моето приключение за уикенда.

По време на тези скитания се запознах с няколко доста опитни „пътешественици“ и всички до един повтаряха до втръсване, че колкото повече пътуваш, толкова по-малък става светът. Мислех си, че изобщо не съм съгласна с това. Ако някое място е било просто точка на картата, когато се озовавах там, то се разширяваше в безмерен брой неповторими преживявания, небеса, животни, яденета, усещания, думи... и хора.

На остров Хидра, чиито къщи се крепяха по неравни хълмове, колите бяха забранени и нямаше истински пътища. Вървейки по една пътека, отидох до другия, по-празния край на острова, минах покрай един манастир и полета, където бродеха мулета и кози, докато пред мен не се разгърна огромното пространство на морето. Намерих голям плосък камък на един склон и легнах боса на него, чувствайки се като безгрижна овчарка, докато ядях хляба и сиренето, наслаждавайки

се на топлината на слънцето и нежния бриз.

През зимата на един ферибот за остров Егина се натъкнах на приятеля си Янис, с когото се бях запознала на Хидра. Тъкмо бил купил ново ателие извън града и ме покани да отседна там. То представляваше преобразен каменен хамбар, придатък към една ферма, с дебели стени и дървени греди. Френските прозорци се отваряха към вътрешен двор, където от дървени решетки висяха бугенвилии*, а вятърът събираше опадалите листа и цветчета в спретнати купчинки до стената. Прозорецът на спалнята гледаше към градина със заскрежени смокинови дървета и лози. Янис скоро започна да се чувства у дома си, преобразен с грънчарската престилка и вълнената шапка, а бухналите му черни мустаци надничаха над шала. За съжаление, моите опити да стъкна огън, докато той беше потънал в работата си, излязоха неуспешни. Затова пък той ме научи да му помагам да оформя глината и за да ни е топло, пиехме узо, силната гръцка анасонова ракия.

За великденските празници се качих на нощния ферибот до големия остров Крит. След Атина и преподаването имах нужда от усамотение и от суровата красота на дивия западен бряг. Намерих стая в една ферма; големият ѝ прозорец гледаше към празния плаж и ясното бледосиньо море. Катерех се нависоко по скалите, към обширни панорами от диви храсталаци и планини, чиито върхове бяха обвити в облаци. Уморявах се до краен предел и после се сгушвах под юрганите, за да заспя под гласовете на птиците и вълните. Вечерях домати, пълнени с ориз и подправки, или задушено от картофи, патладжани, бакла, домат и

*Ефирно декоративно растение. — Бел. ред.

още пресни подправки, с изобилие от пресен хрупкав хляб. Вечер пиех бренди и слушах жива музика — свирня на бузуки, гръцки струнен инструмент, подобен на лютня. Простите физически удоволствия от морето и свежият въздух ме караха да се чувствам жива.

Остров Миконос в ранното лято беше съвършено различен с изящните си варосани къщички, като гълъбарници; градът представляваше плетеница от обърквaщи алеи и боядисани балкони. Не бях сигурна, че харесвам дизайнерските бутици — Миконос е бил място за развлечения на богатите още по времето на древните римляни, — но ми хареса да пия кафе, докато морето се разбива в скалите точно под мен. Докато си пробивах път към пристанището, завих зад един ъгъл и към мен се отправи наперено една едра птица — Петрос, местният приятелски настроен пеликан, с мека розова перушина, която ми позволи да погаля. Няма как да не харесаш град, който си има собствен пеликан. По-късно се сприятелих с човек, изкарващ прехраната си с риболов и изпълняване на гръцки танци; той ме научи на няколко стъпки от сиртаки и ми каза къде мога да гледам как местните танцуват на традиционна музика, хванали се за ръце в безкрайна редица, която се вие из залата, а стъпките са доста по-сложни, отколкото се струват на наблюдателя. Танцувах и плувах в Райския залив и попивах заразителната, изпълнена със свободно давана любов атмосфера на баровете и кафенетата. Един красив непознат каза: „Как си казвате довиждане в Англия — с целувка? По устните? Ето така?“.

Бях щастлива, пътувайки сама, със собствен ритъм; дългите празни часове на ферибота бяха иде-

ални за четене на книги. Успявах сама да намирам интересни места, защото не се страхувах да правя необичайни неща — да заговарям непознати или да променям плановете си, ако се представи възможност за приключение. Гърците, така и така, не те оставят да се чувстваш самотен. Веднъж бях единствената, седнала на пейка на площад „Синтагма“, и една възрастна жена пренебрегна всички празни пейки, дойде и седна до мен. Когато пътувах, обикновено се намираше някой местен мъж, готов да ме разведе наоколо; може би рибар, който няма работа, защото денят е ветровит, или човек, който върши каквото му поръчат в някоя ферма или таверна; един от тях ми призна, че за него така е идеално, защото не може да излезе вечер с някое момиче от селото, без това да се приеме като знак за сериозни намерения.

Започнах да се чувствам у дома си в Атина. Харесваха ми портокаловите дръвчета, с които бяха засадени улиците, макар да бяха хилави и прашни. Беше ми приятно да слушам мъжете в пекарната, обсъждащи различните видове хляб или да стоя на оживените опашки на местния пазар, за да купя тежки торби със зеленчуци. Хубавите неща идват изневиделица. Чета някаква табела и един старец ми предлага помощ; накрая оставам с неразбираеми инструкции на гръцки и глупава усмивка на лицето. Една вечер ме заговори мъж от Крит, докато вървяхме в една посока; харесвала му Атина, каза, защото вече нямало нужда да си купува цигари — можел да диша мръсен въздух безплатно. „Харесва ми замърсяването. Харесва ми боклукът. Харесва ми да се боря с хората за място в автобуса.“ Засмях се. Знаех какво иска да каже. И на мен ми харесваше нетърсено-

то, чудатото вълнение на новия ми живот.

Слънцето и планините над този претъпкан бетонен град създаваха богатство от красиви моменти. Една пролетна вечер се качих на покрива на моята сграда и хванах неочаквано великолепен залез. Планините бяха целите в мъгливо синьо, Атина — изсипан куп мътнобели кристали, а оттатък, в Пирея, танкерите лежаха неподвижни в морето. Не беше много ясно какво ще ми се случи в края на тази година. Понякога мислех да остана. Идването в Гърция не беше просто заради работата, сега го осъзнах. Преживявах приключенията, които би трябвало да бъдат същината на съществуването. Търсех да разбера какво трябва да представлява моят живот.

Тази една година доведе до години живот в чужбина, няколко от тях — в Канада. Местех се от един квартал на Торонто в друг, докато не се озовах в Данфорт — гръцкия квартал. Табелите по улиците бяха на английски и гръцки, имаше гръцка касапница, където продаваха мариновано *сувлаки*, гръцки ресторанти, в един от които бяха снимали „Моята голяма гръцка сватба“, пътнически агенции, обслужващи предимно гърци, които се връщаха у дома, и гръцки нощен клуб. Харесваше ми просто да стоя в магазините и да слушам хората да си говорят на езика, чието звучене ми липсваше.